

TALOUSTAANTUMA KESKINÄISRIIPPUVAISESSA MAAILMASSA

Suomenkielinen tiivistelmä Ulkopoliittisen instituutin raportista numero 20
The Great Regression? International Relations in an Age of Global Interdependence

Finanssikriisi ja siitä aiheutunut taloudellinen taantuma on jo reilun vuoden pysytellyt uutisten pääotsikoissa ja ollut viimeaikaisen talouspolitiikan tutkimuksen keskiössä. Tilanteesta esitetään kahdensuuntaisia arvioita.

Yhden näkemyksen mukaan kriisi on vakava, mutta kuitenkin tilapäinen notkahdus, eikä se juuri tule vaikuttamaan maailman nykyiseen järjestykseen. Toisen katsantokannan mukaan se on merkittävä käännekohta, jonka yhteydessä maailman vallan jakauma muuttuu ratkaisevalla tavalla nopeasti kasvavien talouksien, kuten Kiinan, Brasilian ja Intian hyväksi.

Nykytilanteesta päätellen finanssikriisin vaikutus kansainvälisiin suhteisiin tulee olemaan vähintäänkin huomattava. Raportti on alustettu kattavalla kuvauksella globaalin finanssikriisin dynamiikasta ja sen tuomista haasteista vallanpitäjille. Tämän pohjalta se kuvaa kuinka kriisi on vaikeuttanut keskeisten kansainvälisten ja institutionaalisten suhteiden toimintaa vallanjaon eri keskittymissä: Euroopan unionissa, Venäjän ja lännen välillä, sekä Kiinan ja Yhdysvaltojen suhteissa. Raportissa ei pyritä esittämään arvioita talouden toipumisen edellytyksistä. Siinä arvioidaan talouden jyrkän alamäen vaikutuksia globalisoituneen maailman perusteina toimiviin poliittistaloudellisiin suhteisiin ja sitä, miten tilanne vastedes tulee heijastumaan globalisaation kehityksessä.

Finanssikriisin todelliset mittasuhteet kävivät ilmi vuonna 2008, kun rahoituslaitosten tappiollisten luottojen määrä alkoi paljastua. Monissa piireissä usko markkinatalouden kykyyn säädellä itse itseään on horjunut, kun valtiot ovat joutuneet rientämään romahtavien pankkien apuun. Yksimielisyyteen valtion väliintulon tarpeellisuudesta ei kuitenkaan edelleenkään päästä. Taantuman kanssa painiskelevissa valtioissa on toteutettu elvytystoimia pitkälti yksittäisten valtioiden ehtojen mukaisesti, vaikka globalisoituneessa taloudessa yhden valtion talouspolitiikka vaikuttaa vääjäämättä muidenkin talouteen. Lisäksi finanssikriisin vaikutus on ollut eri valtioiden välillä hyvin poikkeavaa; Kiinan talouskasvu koki vaivaisen notkahduksen kun taas Venäjä syöksyi voimakkaaseen laskuun.

>>>

EU:ssa puolestaan yksittäisten jäsenmaiden edesottamukset ja vastahankaisuus ovat hankaloittaneet koko unionin kattavia aloitteita talouden ja yhtenäisyyden turvaamiseksi. Euroopan keskuspankin päätös korkojen laskemisesta kesken kriisin tasoitti kuitenkin tien toimenpiteille, joilla ryhdyttiin lieventämään taantumun vaikutuksia ympäri Eurooppaa. Näin EU ja etenkin euromaiden joukko on osoittanut merkityksensä yhtenäisenä taloudellisenä, joskaan ei poliittisena yksikkönä, jonka voimavarat auttavat suojaamaan maanosan heikompia talouksia.

Toisaalta Venäjän suhde länteen on yhä monimutkainen ja perustuu edelleen finanssikriisiä edeltäviin asetelmiin. Vaikka Venäjä on yksi pahiten finanssikriisistä kärsineistä valtioista, se välttää tekemästä myönnytyksiä länsimaisille poliittisille instituutioille ja pitää kiinni intresseistään rajanaapuriensa suhteen. Maan hallinnon joustamaton rakenne, joka perustuu harvalukuisen eliitin valtaan, tekee niin sisä- kuin ulkopoliittiset uudistukset käytännössä mahdottomiksi. Valtion kassassa on yhä varoja mutta varannot ehtyvät vauhdilla ja yritysten velka-aste on hyvin korkea.

Kiinan ja Yhdysvaltojen taloussuhteet ovat kehittyneet vahvaksi keskinäiseksi riippuvuussuhteeksi. Osapuolten poliittisesta kilpailusta huolimatta molempien on turvauduttava toistensa taloussykliä täydentävään rooliin. Kiina ostaa Yhdysvalloilta obligaatioita josta Yhdysvallat saa varoja kiertoan, jotta yhdysvaltalaisen ostovoima säilyy ja kiinalaisille tuotteille löytyy kysyntää. Kiinan asema velkaantuneen Yhdysvaltain rahoittajana tarjoaa sille yhä enemmän poliittista vaikutusvaltaa, mutta Kiinan vaurastuminen riippuu yhtä kaikki USA:n taloudesta. Molemmat osapuolet kokevat nykyisen suhteen sekä poliittisesti että taloudellisesti kestävämmäksi ja Kiinassa on jo merkkejä näkyvillä asteittaisesta irtaantumisesta.

Finanssikriisin epäsymmetrinen vaikutus eri maiden talouksiin edistää kiistatta vallan suhteellista uusjakoa, mutta vaikutus näkyy tässä vaiheessa lähinnä kahdenkeskisissä tai alueellisissa suhteissa. Taantumun on toivottu johtavan kansainvälisten instituutioiden vahvistamiseen ja ennen kaikkea niiden tasapuolistamiseen, mutta toistaiseksi eleet ovat G20:ta mukaan lukien olleet lähinnä symbolisia. Vallankahvassa kiinni olevat teollistuneet maat eivät helpolla luovu instituutioista jotka palvelevat heidän intressejään, eikä mikään tue sitä käsitystä että poliittisestikin vaikutusvaltainen finanssisektori tukisi omaa asemaansa heikentäviä kansallisia tai kansainvälisiä aloitteita. Talouspolitiikkaa säädellään edelleen pitkälti unilateraalisesti, mikä ylläpitää taloudellisten ja poliittisten kiistojen riskiä valtioiden välillä.